

BAŞKANLIK SİSTEMİ TÜRKİYE'NİN YARARINA OLACAKTIR

Türkiye'de yapılan ve yapılması gereken reformlar öncelikle tamamlanmalı, vesayetçi zihniyet sonlanmalı, egemenlik millete ait olmalı, güçler ayrılığı dengelenmeli, demokrasi tam oturmalı, bürokrasinin ve ülkenin yapısal sorunları çözümlenmelidir ki sistem değişikliği bir işe yarayabilsin. Yarı-başkanlığa yakın bir yerde duran sistemimiz yerine, ülkeye adaptasyonu sağlanabilmiş, belirtilen aksak yanları giderilmiş, Türkiye'ye uygun bir yarı-başkanlık veya başkanlık sistemi Türkiye'nin yararına olacaktır.

1982 Anayasası ile Türkiye, yarı başkanlık sistemine doğru bir eğilim içine girmiştir. Ama Bakanlar Kurulunun hükümetin genel siyasetinden sorumluluğu, meclisten güvenoyu alma zorunluluğu, parlamento önünde kolektif ve bireysel sorumluluğu rejimin parlamenter niteliğini açıkça belirtmektedir. Bununla birlikte Cumhurbaşkanını halkın seçmesi konusunda yapılan anayasa değişikliği halk oylaması sonucunda kabul edilmiştir. Neticede anayasa değişikliğinden sonra (RG 16. 6. 2007/26554), Türkiye'de Cumhurbaşkanı artık halk tarafından seçilecektir.

1982 Anayasasının Cumhurbaşkanı'na verdiği yetkiler göz önüne alındığında, birçok hukukçu, -cumhurbaşkanı halk tarafından da seçilince- yetkileri itibarıyla, sistemi, yarı-başkanlık rejimi olarak göstermektedir. 1982 Anayasası, 1958 tarihli Fransa (V nci Cumhuriyet) Anayasası ile büyük benzerlik taşımaktadır. Bu açıdan bazılarıncı, 1982 Anayasasının kurduğu sistem, yarı-başkanlık sistemi olarak kabul edilmiştir. 1982 Anayasası ile Cumhurbaşkanı'na verilen yetkiler, Fransa'dakinden daha çoktur. Sanki Anayasa maddeleri başkanlık için hazırlanmış ama son anda vazgeçilmiş de yarı-başkanlık sistemine dönüşmüştür. Yapılan değişikliklerle Cumhurbaşkanı halk tarafından seçileceğine göre, sistemimizin yarı-başkanlığa yakın bir yerde bulunduğunu belirtmek gerekir. Bununla birlikte bizde Cumhurbaşkanının siyasal sorumsuzluğu ve bunun gereği olarak da karşı-imza ilkesi kabul edilmek suretiyle, parlamenter rejimin ikinci önemli unsuruna da yer verilmiştir. Kanaatimizce Türkiye Yarı-Başkanlık sistemine hazırdır.

ABD'nin Başkanlık sistemi, hükümetin ve siyasetin istikrarını temin etmektedir. Bununla birlikte ABD'de bulunan sosyal-siyasal sistemle Türkiye'deki sosyal siyasal sistem arasında şu farklar/özellikler sayılabilir; Türkiye'deki demokrasi ve uzlaşma kültürü ABD kadar pekişmemiştir. Türkiye'de STK'ları yeterince güçlü değildir. Türkiye'de valiler seçimle iş başına gelmiyorlar. Türkiye'de her şey merkezden çözümlenmekle hantal bir bürokrasi oluşmuştur; merkeziyetçi değil de, yerinden yönetim esas alınmaktadır. ABD'de federal bir yapı vardır; milletvekili seçiminde iki dereceli dar bölge sistemi uygulanmaktadır; iki parti sistemi vardır; Başkan iki turlu bir sistemle seçilmektedir. Yargı, yasama ve yürütme kadar güçlüdür; yasama gücü tamamen bağımsız olup, yürütmenin Meclise yasa tasarısı sunması söz konusu değildir; Meclis, sadece yasama ve denetim işlevi görmektedir. Bakanlar (sekreterler) Meclis dışından Başkan tarafından atanmaktadır. Türkiye'de Başbakan, ABD Başkanı'na göre daha güçlüdür. Bütçenin uygulamasında ABD'de Kongre, Türkiye'de ise Hükümet yetkilidir.

Fransa'da uygulanan Yarı-Başkanlık sisteminde ise; Cumhurbaşkanı halk seçer, yönetim parlamenterizmde olduğu gibi iki başlıdır; güçlü Cumhurbaşkanı ve Başbakan. Fransa'da iki meclis vardır; 491 üyeli Millet Meclisi ve 315 kişilik Senato. Günümüzde Türk ve Fransız sistemlerinin önemli ölçüde yakınlaşmış olduğu görülmektedir.

Bu konuda akademisyenler, düşünürler ve siyaset adamları farklı düşünceler ileri sürmüşlerdir. Bunların bir bölümü başkanlık sistemlerinin ülke için tehlikeli olacağını savunmuşlardır. Bunlara göre, Yasama ile yürütme biri birine eşit olmalı, yürütme daha güçlü ve daha etkin olmamalıdır.

Yarı-Başkanlık ve Başkanlık sisteminin Türkiye için tehlike oluşturmayacağına savunanlar ise aksi görüşleri savunmuşlardır. Bunlara göre, Türkiye nüfus açısından bir mozaik halinde olduğundan, bu hale en uygun sistem Başkanlık sistemidir. Nüfusumuz homojen değildir; mezhep, etnik köken gibi farklılıklar, neticede koalisyonları doğurmaktadır, bu da statükoculuğu getirmektedir. İmparatorluk bakiyesi bir toplum olduğumuz için, bizi ancak Başkanlık sistemi birleştirebilir. Ülkemiz siyasi parti rejiminde, sıkı parti disiplini olduğundan, hükümetler, meclisi adeta noter olarak kullanmaktadırlar. Hükümetleri denetlemek hayaldir. Meclisin ve milletvekilinin itibarı düşünülmelidir. Parlamenterizm, sorunlarımızı çözmekten aciz kalabilmektedir. TBMM itibarını kaybedebilmektedir. Kuşkusuz ki, Başkan, TBMM denetleyecektir. Bir kısım milletvekilleri halktan değil; Parti örgütünden, Büyük kongre delegelerinden, gruptan ve liderden çekilmektedir. Güçler ayrılığı gerçek anlamda başkanlık sisteminde vardır. Demokrasinin teminatı sayılabilen güçler ayrılığı, başkanlık sisteminde daha iyi uygulanır. Modern devletin en ayırıcı özelliği kanun egemenliğine dayanmasıdır. Demokrasi ülküsünün en yüksek hedefi de budur. Başkanlık sistemi daha verimli, daha etkin ve daha hızlı çalışan bir sistemdir. Merkezi hükümet en az yerel iktidarlar kadar istikrarlı olabilmelidir. Türkiye'de hükümetin yetkileri oldukça fazla olmakla birlikte, dayanıksız (çelimsiz) bir statü içindedir. Dar bölge esası ve iki turlu seçim sistemi diğer partilerin oyuna ihtiyaç göstereceğinden, partiler arasında yumuşama olacaktır. Başkanın güvenoyu problemi olmayacağından, O, en doğru bildiği programı en uygun kişilerle uygulayacaktır. Önerilen bu sistemin de aksaklıklarından söz edilebilir.